

ELS PELEGRINS DE LES USERES

ELS PELEGRINS DE LES USERES

Col·lecció Gràfica, Sèrie Còmics, 14
© Acadèmia Valenciana de la Llengua
© Jesús Huguet Enguita

Edita: Publicacions de l'Acadèmia
Valenciana de la Llengua. Avinguda
de la Constitució, 284. 46019, València
avl@gva.es
www.avl.gva.es

Guió / Il·lustracions: Jesús Huguet Enguita
Assessorament: Peregrinació de les Useres a Sant Joan de Penyagolosa

Disseny i maquetació: Estudi U-GET!
Impressió: Impremta Provincial de la Diputació de Castelló

ISBN: 978-84-482-6357-7
Depòsit Legal: V-1337-2019

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

DIPUTACIÓ
D
CASTELLÓ

Com tots els anys, el
pare i jo pugem a este lloc,
prop del camp del iaio, per
vore passar els pelegrins
del meu poble...
Els pelegrins de les Useres.

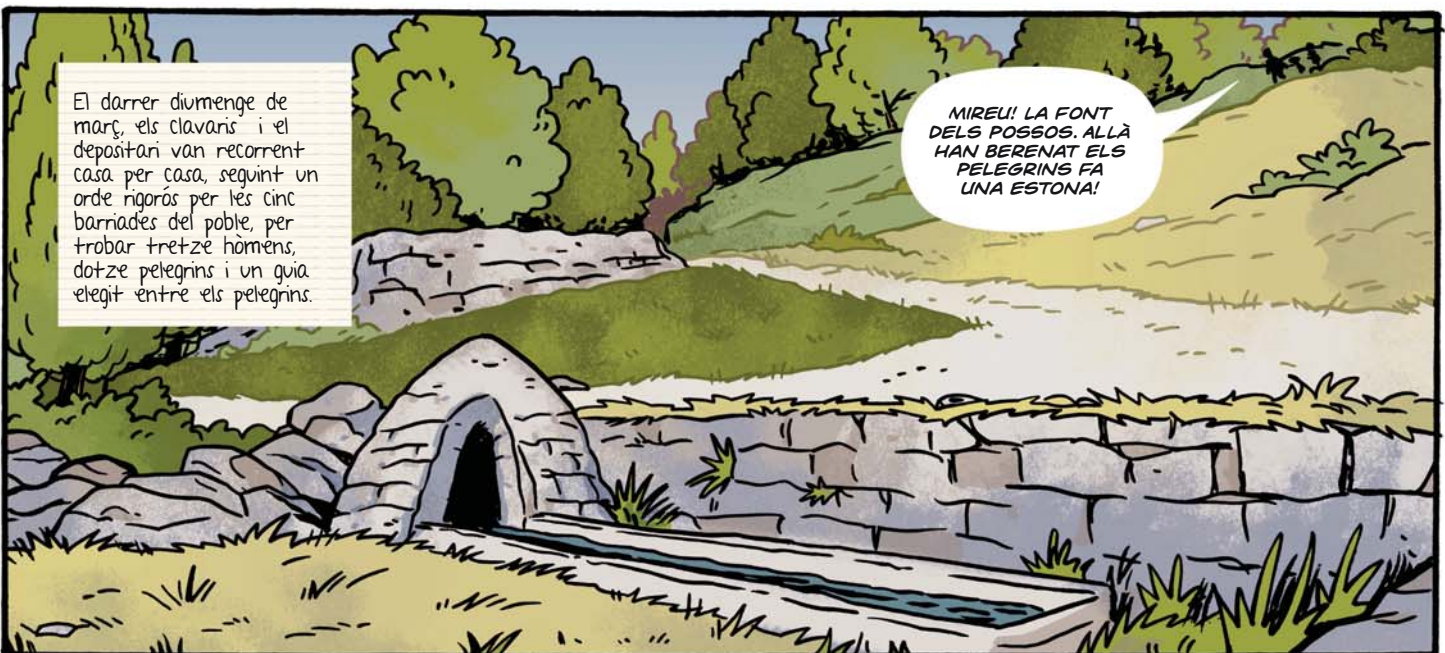
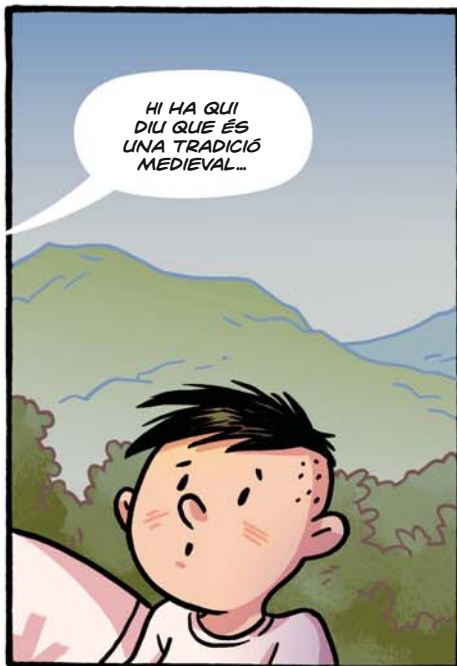

...i enguany el pare i jo volíem acompanyar els pelegrins fins al poble... però amb este xiquet, que ni se'n recorda de les coses, com ho anem a fer?!

Quina faena!!!

VINGA,
AL COTXE!

Cadascun dels pelegrins, que comencen a deixar-se la barba en el moment de ser designats, es compromet a fer la penitència en silenci, caminar descalç quan toque, vetllar durant la nit que passarà en Sant Joan i recitar les oracions del pelegrinatge.

EN MARXA!
A LA SEGÜENT
PARADA!

ON ANEM
ARA, PARE?

ANEM AL SANTUARI
DE SANT JOAN DE
PENYAGOLOSA! ALLÀ
BERENAREM I ESPERA-
REM L'ARRIBADA DELS
PELEGRINS!

QUINA
GENTADA!

Quan els pelegrins arriben al peiró de Sant Joan, descansen mentre esperen que els rebi la processó, encapçalada pel retor de Vistabella i el guio i la relíquia de Sant Joan, que els condurà a l'església.

TERESA, QUÈ ET SEMBLA SI, MENTRE ESPEREM, LI EXPLIQUEM A BERNAT ALGUNES COSES SOBRE ELS PELEGRINS?

D'ACORD, PARE!

L'últim divendres d'abril, ben de matí, s'obrin les portes de l'església de les Useres. S'hàn celebrat dos misses, la de càrregues i la de pelegrins.

De l'església ix la processó del poble. Primer la creu processional, seguida dels hòmens. Després, el capellà amb la relíquia de Sant Joan.

Darrere de la processó ixen els pelegrins. Primer, el guia. A deu passes, els tres cantors, amb la creu i els fanals.

Hi ha tres cantors. El major, que porta la creu i va al centre. El segon, que sempre va davant o a la dreta del primer i el tercer. Els cantors necessiten tindre bona veu i fortalesa física.

El cantor major és el que coneix millor tot el ritual i és el que dirigeix els cants. A més, els cantors són els encarregats de vigilar que ningú moleste els pelegrins en els descansos.

Més arrere, el capellà dels pelegrins, encarregat de les oracions, els tres clavaris...

...que són els que s'encarreguen de proporcionar tot el que es necessita per al pelegrinatge, i el representant de l'ajuntament. I, finalment, els dotze pelegrins, que, junt amb el guia, representen a Jesucrist i als dotze apòstols.

LA PROCESSÓ BAIXA
PEL CARRER MAJOR I
CONTINUA FINS A
L'ERMITA DE LA
MARE DE DÉU
DEL LORETO...

"Els pelegrins van descalços, sobre un camí d'hiedra que han preparat les veïnes i els veïns, després d'haver arruixat i agranat, ben de matí, els carrers.

En passar davant de l'ermita, els pelegrins es descobrixen, s'estenen a terra i el besen, cerimonial que es repetirà cada vegada que han de travessar l'entrada d'una església, o en passar per davant d'alguna ermita.

Sonen les campanes de la torre de l'església i de les ermites.
—ens explica el pare.

A l'arribada al Filador, a l'eixida del poble, els xiquets, normalment els emocionats fills dels pelegrins, els porten el calcer, a canvi d'un tros de pa (jo li vaig dur les botes al pare quan li va tocar ser pelegrí). Els pelegrins es calcen i emprenen el camí.

Però la comitiva encara és més nombrosa, ja que també està formada per dènou persones encarregades dels animals de càrrega, sis 'promeses', que participen en la peregrinació per una promesa de fe, i quatre cuiners.

Les càrregues van davant, precedides pel depositari. Darrere, a un centenar de metres, van els pelegrins.

Primer el guia, després els tres cantors, a continuació el capellà, el clavari, el representant de l'ajuntament i els dotze pelegrins. Al que fa sis li diuen "el pelegrí resador", que dirigeix el rasari.

Els cantors no deixen mai d'entonar el cant del camí, dividit en sis estacions.

El pare m'ha explicat que totes les estacions (i cada vegada que tornen al camí després d'un descans) comencen igual: tots s'agenollen, el cantor major comença a cantar i, després del primer melisma, s'alcen i es posen en camí.

Caminen sempre en el silenci més absolut, trencat només per cànctics i oracions tan antigues com el mateix pelegrinatge.

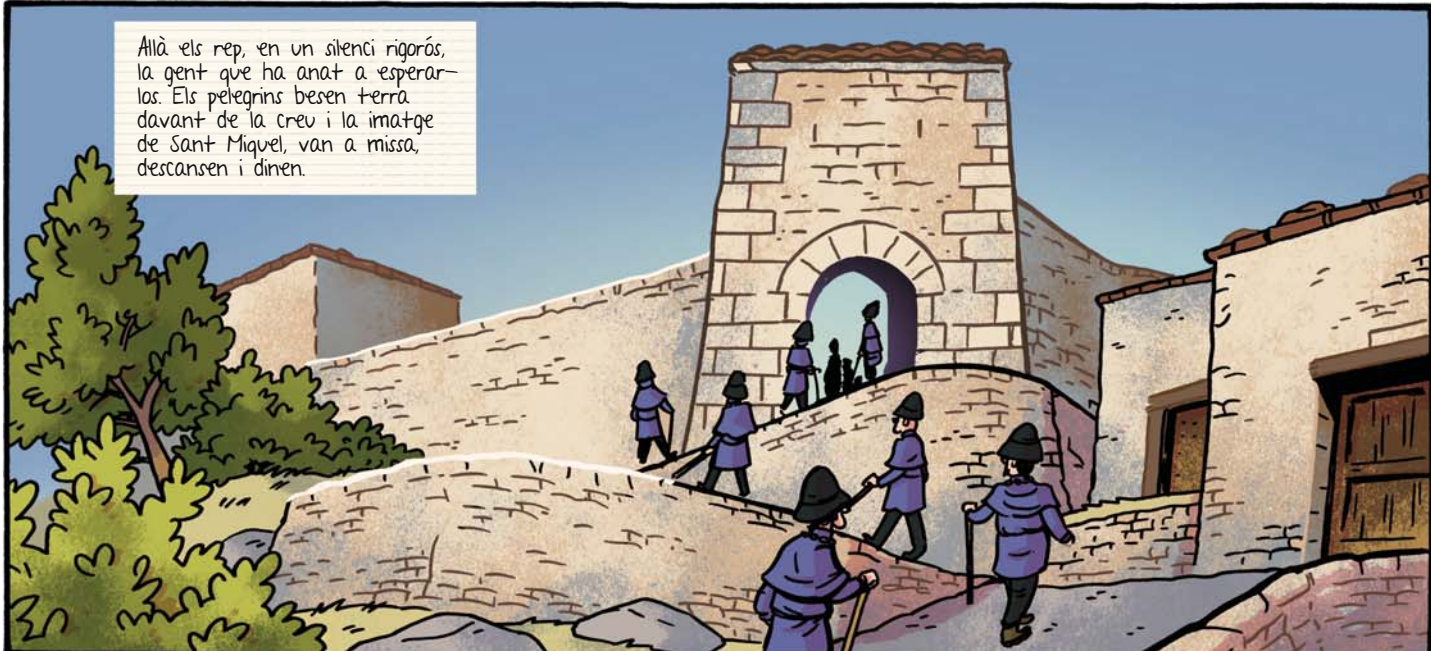

La primera etapa de la peregrinació de penitència porta els pelegrins des de les Useres fins al corral Blanc, on esmorzaran pa, vi i ous bollits.

Després, continuaran el camí fins a Sant Miquel de les Torrosselles, en el terme de Llucena, on la campana avisa de l'arribada dels pelegrins.

Allà els rep, en un silenci rigorós, la gent que ha anat a esperar-los. Els pelegrins besen terra davant de la creu i la imatge de Sant Miquel, van a missa, descansen i dinen.

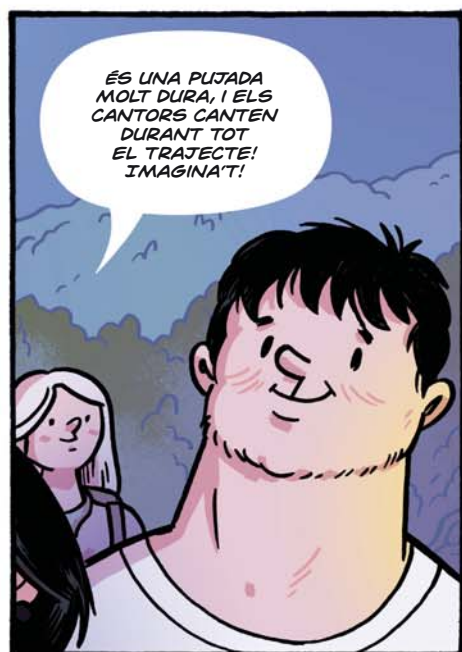
¡, DESPRÉS, QUÈ FAN?

DESPRÉS PASSEN PEL MAS D'AICART.. ¡, DESPRÉS, PUIGEN A LA LLOMA BERNAT, PER UN CAMÍ QUE ES DIU "LES VOLTES DELS PELEGRINS", JA EN EL TERME DE XODOS.

ÉS UNA PUJADA MOLT DURA, I ELS CANTORS CANTEN DURANT TOT EL TRAJECTE! IMAGINA'T!

La peregrinació continua i els pelegrins baixen un pendent ben empinat, en direcció a Xodos, tot i que no entraran en el poble. Prop del molí, per la vega de Xodos, es desviaran en direcció a...

..LA FONT DEL POSSOS, ON HEM ESTAT FA UNA ESTONA. ALLÀ BERENEN ELS PELEGRINS.

Després, pugen el Marinet fins al pla de la Creu, ja en el terme de Vistabella del Maestrat, a 1390 metres d'altitud, on descansen per última vegada els pelegrins abans d'entrar a Sant Joan.

"ARA QUE HA ACABAT LA PROCESSÓ,
VOS EXPLICARÉ QUÈ FARAN ELS
PELEGRINS ESTA NIT..."

ARA, EL CANTOR MAJOR
ELS ACOMPANYARÀ A LA COVA,
PERQUÈ PUGUEN DESCANSAR.
DESPRÉS, ANIRAN A L'ESGLÉSIA
A RESAR EL ROSARI I LES COM-
PLETES. DESPRÉS, TORNEN
A LA COVA FINS A L'HORA
DE SOPAR.

DESPRÉS QUE
ELS PELEGRINS
HAGEN SOPAT, SOPEN LES
CÀRREGUES. ELS PELEGRINS
PASSEN LA NIT EN LA COVA,
ASSENTATS O GITATS EN TERRA,
EN UNES LLOSES DE PEDRA...
I TORNEN, COM A MÍNIM, TRES
VEGADES A L'ESGLÉSIA,
PER A RESAR.

AIXÒ HO
DECIDIX EL
GUIA!

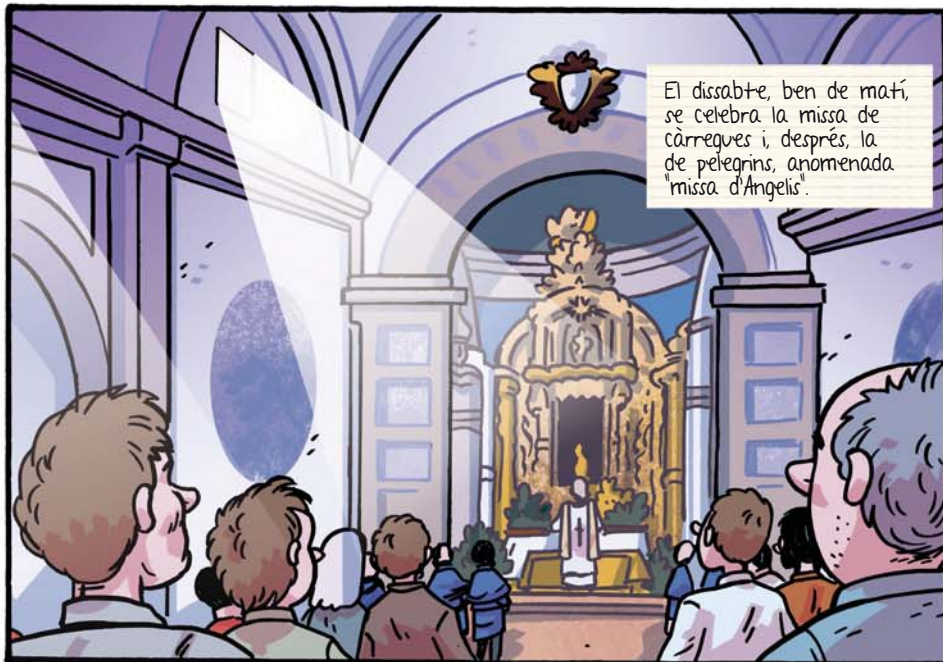
LA NIT A LA COVA ÉS UNA
NIT DE TRANSFORMACIÓ,
DE MEDITACIÓ... UN PELEGRÍ,
UN HOME, POT EIXIR CANVIAT
DE LA COVA... HAVENT MEDITAT
SOBRE LA VIDA I SOBRE
ELL MATEIX.

PERÒ... VINGA,
QUE ÉS TARD! I
DEMÀ HEM DE
FER UNA BONA
CAMINADA!

CAP A
CASA!

El dissabte, ben de matí, se celebra la missa de carregues i, després, la de pelegrins, anomenada "missa d'Àngels".

Acabada la missa, els pelegrins entren a la sagristia. Allà se celebra la cerimònia del perdó.

Només guia i pelegrins poden estar allà i els cantors vigilen portes i finestres perquè ningú pugui acostar-se, ni tan sols sentir el que es diu allà.

Tots els pelegrins es posen en rogle, amb el guia en el centre.

Este es dirigeix als pelegrins. Els parla sobre el sentit de la tradició que, un any més, han complert... encara que no sabem exactament què diuen, perquè tot el que es diu allà és secret i els pelegrins no ho podran contar a ningú mai de la vida (jo no podria, perquè, com diu la mare, soc un poquet "xarradoretà").

Després, u a u, cridant-los pel nom, el guia els demana perdó per qualsevol ofensa comesa en el passat i els llava i besa els peus. En acabar, cada pelegrí fa el mateix per ell.

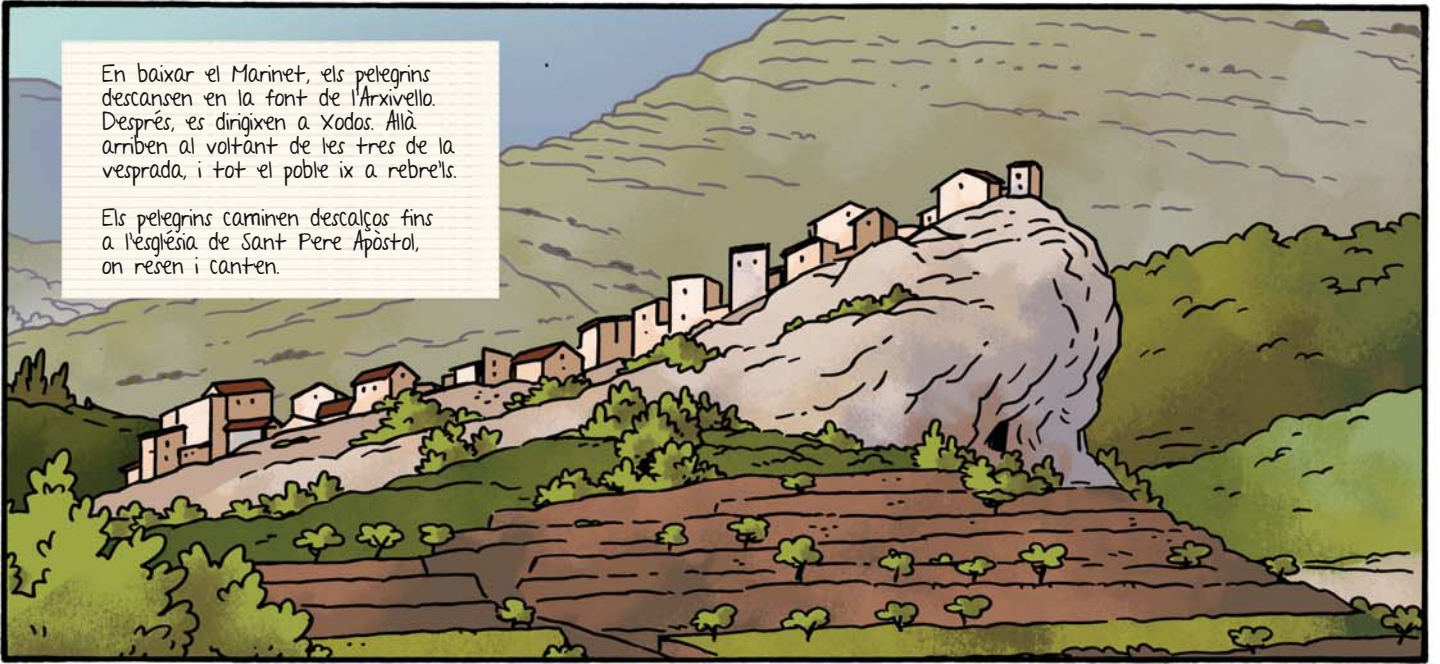
Els pelegrins dinen a migdia i, a la una, es forma la processó d'acomiadament, que recorrerà el santuari, acompanyada per cànctics, reses i voltejar de campanes.

Després, comença el camí de tornada.

En baixar el Marinet, els pelegrins descansen en la font de l'Arxivello. Després, es dirigeixen a Xodos. Allà arriben al voltant de les tres de la vesprada, i tot el poble ix a rebre'ls.

Els pelegrins caminen descalços fins a l'església de Sant Pere Apostol, on resen i canten.

Després de deixar Xodos, continuen el camí. La següent parada la faran en la lloma de Bernat. Des d'allà seguiran fins a la font dels Xops...

Nosaltres, dissabte de vesprada esperem l'arribada dels pelegrins a la font...

PARE!

JA VENEN!

PARE, CREC QUE JA ELS VEIG!

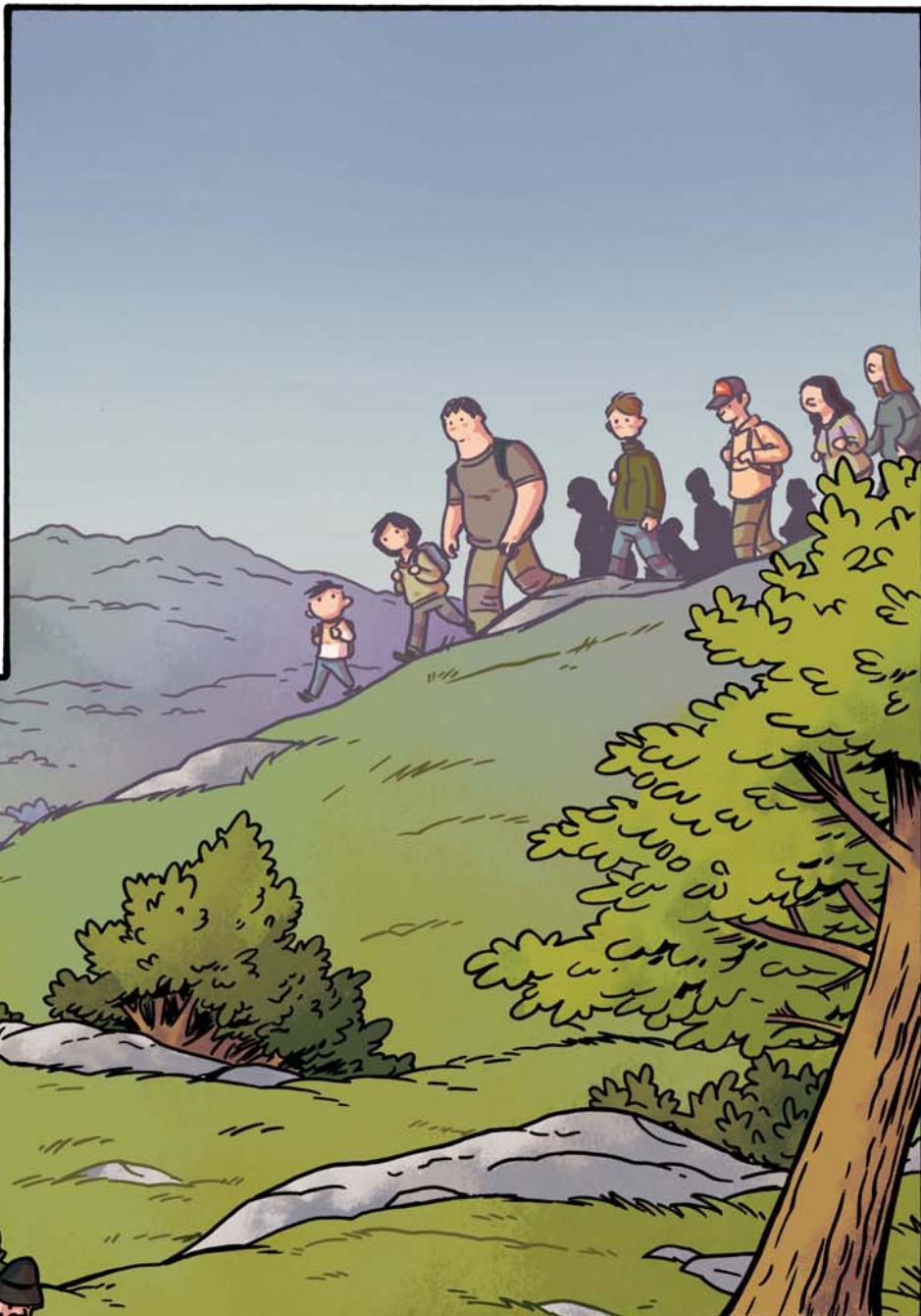

A la font tots berenem (excepte el pare, que és un fartó i no s'ha pogut esperar) i ens preparem per a acompanyar els pelegrins en l'últim tram del camí.

Fins a arribar a les Useres, només pararem una vegada més, en el corral Blanc, i em preocupa que Bernat no puga aguantar el ritme... Jo vull completar el camí!

Però Bernat aguanta tot el camí i ni tan sols deixa que el pare l'agafe al braçet...

El meu germanet és tot un campió... Qui ho anava a dir?

ESTÀS CANSAT, BERNAT?

TRANQUIL·LA, TERESA, QUE JO AGUANTE!

Al caure la nit, els pelegrins arriben a les Useres. A l'entrada del poble es descalcen i cadascú arreplega un fanal. En silenci, acompanyats per les veus dels cantors, recorren el poble...

...agenollant-se davant de l'ermita del Loreto i de l'ermita del Santíssim Crist de l'Agonia fins a arribar a l'església.

Dins de l'església, tots els participants en el pelegrinatge, el guia, els pelegrins, clavaris, càrregues, representants i cantors, besen terra davant la porta, les capelles i l'altar major.

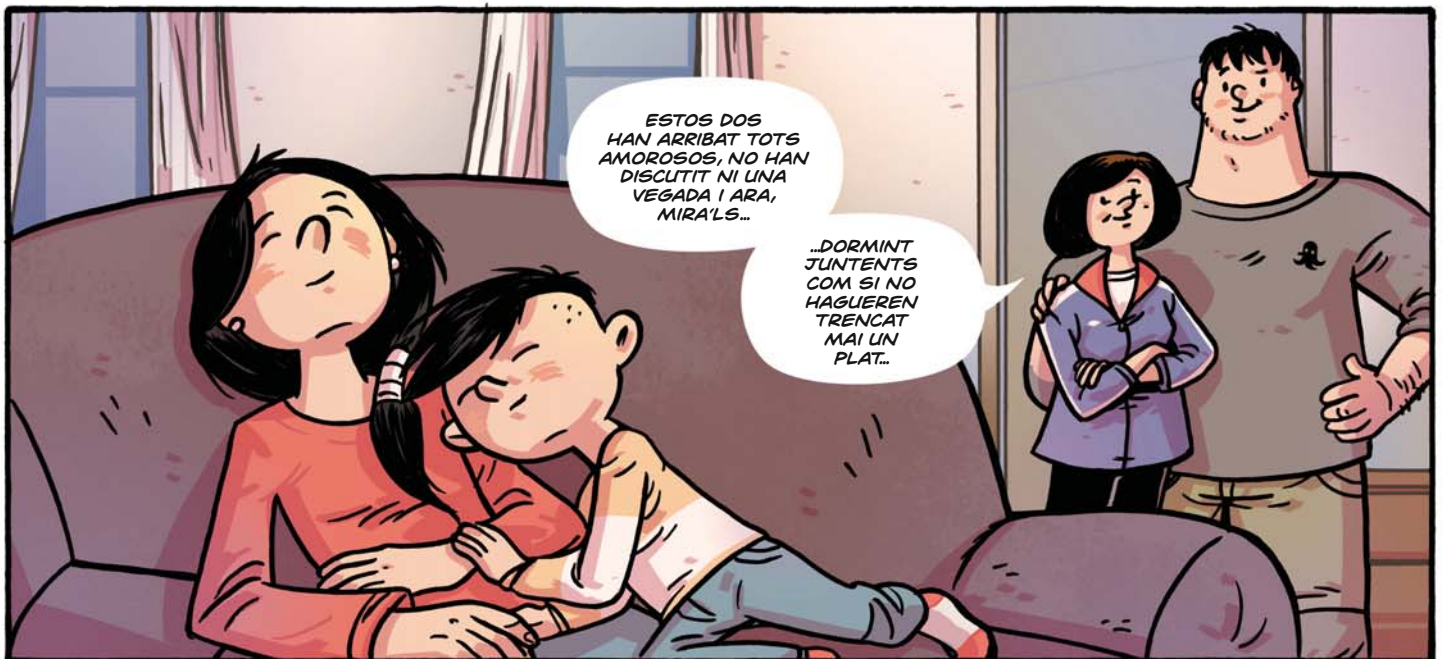
Després d'haver entonat els darrers càntics i respostes, els pelegrins entraran a la sagristia, on es calçaran i donaran per acabada la peregrinació anual.

MARE MEUA!
QUINES CARES
DE CANSATS!

VINGA,
PELEGRINETS
MEUS! CAP A
CASA!

ACADÈMIA
VALENCIANA
DE LA
LLENGUA

DIPUTACIÓ
D
CASTELLÓ

CAMINS DE
PENYAGOLESA
candidatura a patrimoni mundial